13.10.2015

ASIANTUNTIJALAUSUNTO EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Asiantuntijapyyntö: Vankien terveydenhuollon järjestämisen siirto sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalalle ja vankiterveydenhuollon organisaatiovalvonnan järjestäminen

ASIANTUNTIJAPYYNTÖ

Eduskunnan lakivaliokunnan asiantuntija ja -lausuntopyyntö 5.10.2015 lakivaliokunnan käsittelyyn 15.10.2015 HE 49/2015.

Lausunto pyydetään lähettämään viimeistään 14.10.2015 kello 14.00 mennessä eduskunnan kirjaamoon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että vankien terveydenhuollon järjestäminen siirrettäisiin oikeusministeriön hallinnonalalta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tulosohjaukseen. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ja aluehallintovirastot valvoisivat vankiterveydenhuollon järjestämistä ja tuottamista samalla tavoin kuin muutakin julkista terveydenhuoltoa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2016 alusta.

<u>Vankien terveydenhuollon nykytila</u>

Suomalaisten vankien terveydentila on todettu huomattavasti muun väestön terveydentilaa heikommaksi. Naisvankien terveydentila on suhteellisesti vielä heikompi kuin miesvankien.

Vankeuslain 10 luvun 1§:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen on turvattava vangin lääketieteellisten tarpeiden mukainen terveyden – ja sairaanhoito sekä lääketieteellinen kuntoutus. Hoidon järjestämisestä vastaa siis Rikosseuraamuslaitos, eikä yleinen terveydenhuoltojärjestelmä.

Hoidon kustannuksista vastaa valtio, jos hoito on Rikosseuraamuslaitoksen lääkärin hyväksymää. Vangilla on oikeus

saada lisäksi omalla kustannuksellaan vankilassa lääkitystä, tutkimusta ja muuta terveydenhuoltoa, tämä edellyttää kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen lääkärin lupaa.

Vankien terveydenhuollon ohjauksen ja valvonnan nykytila

Valvonnalla ja siihen liittyvällä ohjauksella pyritään edistämään palvelujen laatua ja potilasturvallisuutta. Ohjaukseen sisältyvät muun muassa neuvonta, tiedottaminen, ohjaukselliset käynnit valvottavissa toimintayksiköissä ja kouluttamistoiminta.

Aluehallintovirastojen ja Valviran organisaatiovalvonta voi käytännössä kohdistua organisaation toimintaohjeisiin ja suunnitelmiin, lääkehoidon ja muiden hoitokäytäntöjen toteutukseen, potilastietojen asianmukaiseen käsittelyyn tai terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattipätevyyden varmistamiseen ja työnjakoon liittyviin kysymyksiin.

Vankiterveydenhuollon toiminnan valvonnasta vastaa tällä hetkellä Rikosseuraamuslaitos. Vankiterveydenhuollon organisaatiovalvonnassa kyse on näin ollen organisaation omavalvonnasta.

Vankiterveydenhuollon osalta Aluehallintovirastoilla ja Valviralla ei ole tällä hetkellä toimivaltaa organisaatiovalvonnassa. Aluehallintovirastot ja Valvira ohjaavat ja valvovat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain perusteella vain vankiterveydenhuollossa työskenteleviä yksittäisiä terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Aluehallintovirastolla ja Valviralla ei ole mahdollisuutta puuttua esimerkiksi tutkimusten ja hoitojen toteuttamisen asianmukaisuuteen, mikäli niissä todetaan "noudatetun rikosseuraamuslaitoksen ohjeita ja linjauksia". Valvontaviranomaisilla ei ole tällä hetkellä oikeutta saada nähtäväkseen näitä ohjeita, suunnitelmia tai linjauksia.

ESITYKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTTAMISVAIHTOEHDOT

Hallituksen esityksen tavoitteena on terveyspalvelujärjestelmän ohjauksen ja valvonnan yhdenmukaistaminen sekä väestön perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteuttaminen. Esityksen tavoitteena on liittää vankiterveydenhuolto kiinteämmäksi osaksi muuta terveydenhuoltoa sekä terveydenhuollon ohjauksen ja valvonnan piiriin. Valvonnalla ja erityisesti siihen liittyvällä ohjauksella ja ennakkovalvonnalla turvataan ja edistetään vankiterveydenhuollon palvelujen laatua ja potilasturvallisuutta.

Vankien näkökulmasta tavoitteena on parantaa hoidon jatkuvuutta vankilan ja ympäröivän yhteiskunnan välillä ja pidemmällä tähtäimellä tavoitteena on vähentää vankien ja muun väestön terveyseroja.

Vankien terveydenhuollon järjestäminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäviin kuuluu sosiaali- ja terveydenhuollon yleisten tutkimus-, seuranta-, arviointi-, kehittämis- ja ohjaustehtävien lisäksi eräitä lainsäädännössä erikseen säädettyjä tehtäviä. Valtion mielisairaalat ja valtion lastensuojeluyksiköt toimivat hallinnollisesti Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen alaisuudessa ja tulosohjauksessa. Vankiterveydenhuollon yksikkö sopii luontevasti Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokseen.

Vankiterveydenhuollon organisaatiovalvonnan järjestäminen

Vankiterveydenhuollon järjestäminen poikkeaa julkisen terveydenhuollon järjestämisestä nyt ja tulevaisuudessa siinä, että järjestäjänä toimii yksi valtion valtakunnallisesti toimiva yksikkö.

Ehdotettuun Vankiterveydenhuollon yksikköä koskevaan lakiin sisällytetään valvonnan toteuttamiseksi tarpeelliset säädökset Valviran ja Aluehallintoviraston osalta.

Aluehallintovirastolla olisi pääasiallinen vastuu vankiterveydenhuollon palvelujen ohjauksesta ja valvonnasta. Aluehallintovirasto valvoisi Vankiterveydenhuollon yksikön järjestämää tai tuottamaa terveyden- ja sairaanhoitoa ja antaisi valvontaan liittyvää ohjausta.

Vankiterveydenhuollon organisaatiovalvonta on henkilöstövoimavarojen käytön tehostamiseksi sekä tarvittavan asiantuntemuksen turvaamiseksi tarkoitus keskittää valtakunnallisesti yhteen aluehallintovirastoon. Keskittäminen on perusteltua. Aluehallintovirastojen näkökulmasta lisäresurssitarve on keskeinen asia. Lisäresurssien turvaaminen on edellytys sille, että vankiterveydenhuollon organisaatiovalvontaa voidaan lakiehdotuksen mukaisena toteuttaa. Riittävän resurssin turvaaminen on välttämätöntä. Organisaatiovalvonnan keskeisiä toteutustapoja ovat käynnit kyseisissä organisaatioissa. Käynnit ovat joko tarkastuskäyntejä tai ennakkovalvontana toteutettavia ohjaus- ja arviointikäyntejä. Vankiterveydenhuollon organisaatiovalvonta on uusi tehtävä aluehallintovirastolle. Vankiterveydenhuollon sairaalatoiminta keskittyy yhteen somaattiseen ja kahteen psykiatriseen yksikköön, kolmella paikkakunnalla. Hämeenlinnassa toimii somaattisiin sairauksiin keskittyvä Vankisairaala (34 paikkaa). Psykiatriseen vankisairaalaan kuuluu Turun yksikkö (40 paikkaa) ja Vantaan yksikkö (14 paikkaa). Sairaaloiden lisäksi nykyiseen Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikköön kuuluu Lääkekeskus, hammashuolto ja 25 eri vankiloissa eri puolilla Suomea sijaitsevaa poliklinikkaa. Pohjoisin vankila on Torniossa.

Osa vankien terveydenhuollosta on järjestetty muualla yleisessä terveydenhuollossa, erityisesti erikoissairaanhoidossa, mutta myös yksityisiä ostopalveluita käytetään.

Aluehallintovirastot ovat yksimielisesti esittäneet vankiterveydenhuollon organisaatiovalvonnan keskittämistä Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon Ouluun. Vankiterveydenhuollon lakiesitys liittyy osittain puolustusvoimien terveydenhuollon organisaatiovalvontaa koskevaan lakiesitykseen. Myös puolustusvoimien terveydenhuollon organisaatiovalvontaan kohdennettava uusi työpanos on suunniteltu sijoitettavaksi Ouluun.

Määrärahasiirrot toteutetaan suunnitelmien mukaan puolustusministeriön, oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalojen kesken.

Ylijohtaja Terttu Savolainen

Aluehallintoylilääkäri Hannele Havanka